

hankinnat.fi
upphandling.fi

Case-keskiviikko: Neuvontayksikön suosikitapaukset vuoden varrelta

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö

Webcast

11.12.2019

hankinnat.fi
upphandling.fi

Miltä näyttää hankintavuosi 2019?

Johtava lakimies Katariina Huikko

Oikeustapausten määrä ja laatu

- JHNY laatii selvitystä yleisimmistä virheistä hankinnoissa
 - » Edellinen selvitys vuodelta 2011
- Keskeiset havainnot:
 - » MAO:n juttumäärä on pudonnut
 - Uuden hankintalain mukaisia tapauksia 343 kpl
 - Aikavälillä 1.1.2017- 9.12.2019
 - Tämä luku sisältää myös KKV:n esityksistä annetut ratkaisut (5 kpl).
- Aikaisemmassa selvityksessä tarkasteltavia juttuja oli yhteensä 406 yhden vuoden ajalta
- Myös KHO:n juttumäärät ovat pudonneet aiemmasta

Havainnot

- Hapuiluja soveltamisalan suhteen uuden hankintalain alkumetreillä
 - » Ilmoittamista koskevat virheet!
- Uuden lain joustovaran rajat hahmottuneet hieman
 - » Onko suunta oikea?
 - » Myös uusia menettelyjä luotu
- Hyvä trendi: Hankintapäätösten perustelut, aikaisemmat negatiiviset kokemukset
- Huolestuttava trendi: Puitejärjestelyjen tiukentunut oikeuskäytäntö

hankinnat.fi
upphandling.fi

Innovaatiokumppanuuden käyttöedellytys

Avustava lakimies Sanna-Mari Suojanen

Miksi tietyille EU-hankintamenettelyille on asetettu käyttöedellytyksiä?

Menettely	Valinnassa huomioitava:
Avoin menettely 32§	Aina käytössä
Rajoitettu menettely 33§	
Neuvottelumenettely 34-35§	Käyttöedellytykset
Kilpailullinen neuvottelumenettely 36-37§	
Suorahankinta 40-41§	Suorahankintaperusteet
Dynaaminen hankintajärjestelmä 49-52§	tavanomaisille ja markkinoilla yleisesti saatavilla oleville hankinnoille
Innovaatiokumppanuus 38-39§	Käyttöedellytys

Innovaatiokumppanuuden käyttöedellytys

- Innovaatiokumppanuudessa samaan hankintamenettelyyn yhdistetään
 1. tutkimus- ja kehityspalveluhankinta sekä
 2. kehitystyön tuloksena olevan lopputuotteen hankinta
- Hankintayksikkö voi valita innovaatiokumppanuuden, jos hankintayksikön tarvetta ei voida täyttää hankkimalla markkinoilla jo saatavilla olevia tavanomaisia tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita (38.2§)
- HE 108/2016 vp: hankintayksikön tarpeita lähellä olevat ratkaisut

MAO:475/19 teknologiaratkaisut koti- ja etähoidon palveluissa

- Eu-kynnysarvot ylittävä innovaatiokumppanuus
- Hankinnan kohteena koti- ja etähoidon palveluissa käytettävien teknologiaratkaisujen integraatio
- Ennakoitu arvo kehitysvaiheen aikana 175.000 € ja tilausvaiheen aikana 199.836 €
- Valitus:
 1. Innovaatiokumppanuuden käytölle asetetut edellytykset eivät ole täyttyneet
 2. Hankintapäätöksen perusteluvollisuuden laiminlyönti
 3. Virheellinen tarjousvertailu ja pisteytys

MAO:n arviointia

- MAO: hankintayksikkö tehnyt markkinakartoituksen ja tutkinut käynnissä olevia valtakunnallisia ja paikallisia kehityshankkeita sekä olemassa olevia ratkaisuja
 - » Kuvaus asiakirjassa "kotidigi arkkitehtuuriselvitys"
- MAO: hankintayksikkö on voinut arvioida, että markkinoilla ei ole sen tarpeen tyydyttäviä valmiita ratkaisuja ja hankintayksikkö on voinut arvioida saavansa tarpeensa tyydytettyä innovaatiokumppanuuden kautta.

MAO:n lopputulos

- MAO: Hankintayksikkö ei ollut laiminlyönyt perusteluvelvollisuutta eikä menetellyt virheellisesti pisteytyksessä, mutta
 - » *Hankintayksikkö on kuitenkin perustellut pisteytysasiakirjassa valittajan tarjouksen pisteytystä liiketoimintamallia koskevan vertailuperusteen vaihtoehtojen c ja d osalta myös sillä seikalla, että ekosysteemin koordinaattoriksi esitetyn tahon rahoitus on ehdollinen ja rahoituslähde ei ole osoitettu. Näitä seikkoja ei kuitenkaan ole mainittu lopullisen tarjouspyynnön liitteenä olleessa vaatimusluettelossa tarjousten vertailussa ja pisteytyksessä huomioon otettavina tekijöinä. Tarjousten vertailu ei siten tältä osin ole katsottava perustuneen tarjouspyynnössä ilmoitettuihin seikkoihin.*
- → Hankintapäätöksen kumoaminen ja uusi tarjousvertailu, mikäli hankintayksikkö aikoo edelleen toteuttaa hankinnan

hankinnat.fi
upphandling.fi

KHO:2019:145: Kansallinen – RALA - pätevyys

Lakimies Jonna Törnroos

Kansallisten hankintojen joustovara

- Kansallisten hankintojen menettelyjen joustavoittaminen ja keventäminen vuoden 2017 hankintalain keskeisimpiä tavoitteita
- Vähemmän sääntelyä kuin EU-hankinnoissa
 - » Kansalliset hankinnat kilpailutetaan hankintalain 11 luvun mukaisesti (sisältää 8 pykälää)
 - » Kansallisissa hankinnoissa sovelletaan lisäksi hankintalain osaa I (mm. soveltamisala, ennakoidun arvon määrittäminen) ja osaa IV (yhteiset säännökset hankintapäätöksestä, muutoksenhausta ja hankintojen valvonnasta), ellei ko. osien pykälissä ole toisin mainittu
- Oikeuskäytännön rooli korostunut

Kansallisia hankintoja koskevia "linjaratkaisuja" 2019

KHO:2019:145: RALA -pätevyys

MAO:247/19: "Innovaatiokumppanus"

MAO:38/19: Poikk. alhainen tarjous

KHO:2019:145: Kansallinen hankinta – Soveltuvuus – RALA - Hankintaperiaatteet

- Uuden asuinalueen viherrakentamista koskeva rakennusurakka, arvo n. 1 milj. €
- Soveltuvuusvaatimukset, joiden lainmukaisuutta arvioitiin:
 - 1) RALA 18.11 tai RALA 13.1 pätevyys, sekä
 - 2) Kokemusta pääurakoitsijana sisällöltään vastaavankokoisista vähintään 200 000 euron arvoisista urakoista; vähintään 3 valmistunutta kohdetta viimeiseltä 5 vuodelta
 - 3) Soveltuvuutta ei mahdollista osoittaa muutoin kuin RALA –pätevyysraportilla
- Valittaja oli tarjouskilpailussa esittänyt korvaavaa näyttöä => suljettiin tarjouskilpailusta

RALA –pätevyys

- RALA –pätevyyttä voi hakea Rakentamisen Laatu RALA ry:ltä
- RALA –pätevyys kertoo yrityksestä, että
 - » Tilaajavastuulain vaatimukset täyttyvät
 - » Tekninen osaaminen ja resurssit on todennettu referenssikohteiden sekä henkilö- ja kalustoresurssien osalta
 - » Vastuuvakuutuksista on huolehdittu
 - » Tilinpäätöstiedot täyttävät lainsäädännön vaatimukset
- Vuosimaksu liikevaihdosta riippuen 360 – 4 500 euroa + ALV
(Lähde: www.rala.fi 3.12.2019)

Hankintalaki soveltuvuudesta

105 § Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkeminen:

Hankintayksikkö voi asettaa vaatimuksia tarjoajan soveltuvuudelle. Soveltuvuutta koskevien vaatimusten tulee olla oikeassa suhteessa hankinnan kohteeseen.

...

Ehdokkaiden ja tarjoajien sulkemisessa tarjouskilpailun ulkopuolelle ja soveltuvuutta koskevien vaatimusten asettamisessa voidaan noudattaa, mitä 80–86 §:ssä säädetään.

88 § Poissulkemisen edellytysten ja soveltuvuusvaatimusten täyttymisen selvittäminen:

...

Näyttö ehdokkaan tai tarjoajan taloudellisesta ja rahoituksellisesta tilanteesta voidaan antaa yhdellä tai useammalla liitteessä D luetellulla asiakirjalla. Jos ehdokas tai tarjoaja ei hyväksyttävästä syystä voi toimittaa hankintayksikölle sen pyytämiä asiakirjoja, se saa osoittaa taloudellisen ja rahoituksellisen tilanteensa jollakin muulla hankintayksikön hyväksymällä asiakirjalla.

...

Markkinaoikeus

- HY oli voinut asettaa RALA –pätevyyttä koskevan vaatimuksen
- 105 §:stä ja siinä viitatuista 80–86 §:stä ei voida katsoa johtuvan tarjoajalle oikeutta esittää korvaavaa näyttöä soveltuvuudestaan eikä HY:lle velvollisuutta ottaa sitä vastaan
 - » jollei hankintailmoituksessa ole ilmoitettu tällaisesta mahdollisuudesta
- MAO painotti myös, että HY oli tarjouspyyntöasiakirjoissa selvästi rajannut pois RALA –pätevyyden korvaavan näytön
- Valitus hylättiin

KHO eri linjalla kuin MAO

- HY oli sinänsä voinut asettaa RALA –pätevyyden kaltaisen soveltuvuusvaatimuksen
- Koska 88 § ei tullut sovellettavaksi, tarjoajalla ei ole voinut olla suoraan hankintalain säännöksistä johtuvaa oikeutta toimittaa RALA –pätevyysraportin korvaavaa näyttöä soveltuvuudesta
 - » Vrt. KHO:2017:70 (Rating Alfa –yritysraportti)

KHO

- Vaikka nykyisen hankintalain yhtenä tarkoituksena on ollut joustavoittaa kansallisten hankintojen suorittamista, kansallisissakin hankinnoissa HY:n asettamien vaatimusten hyväksyttävyyttä rajoittavat kuitenkin 3 §:stä ilmenevät yleiset hankintaoikeudelliset periaatteet
- Asiassa ei kuitenkaan käynyt ilmi, että HY:n pyytämiä tietoja ei olisi ollut mahdollista esittää muutoin kuin RALA –pätevyysraportilla
- Asiassa ei myöskään esitetty selvitystä mahdollisten ulkomaisten toimijoiden tai sellaisten toimijoiden, joilla on referenssikohteita ulkomailla, mahdollisuudesta saada RALA –pätevyyttä

KHO

- Yleiset hankintaoikeudelliset periaatteet edellyttävät, että tarjoajan soveltuvuutta koskevan vaatimuksen täyttyminen voidaan tarvittaessa osoittaa muullakin vastaavanlaisella selvityksellä kuin vain RALA –pätevyydellä
- Lisäksi hankintailmoituksesta tai tarjouspyynnöstä olisi tullut ilmetä mahdollisuus toimittaa vaihtoehtoinen korvaava selvitys
- Menettely hankintalain vastaista
 - » Hyvitysmaksun määräämisen edellytykset eivät kuitenkaan täytyneet

hankinnat.fi
upphandling.fi

Väliaikainen järjestely

Hankinta-asiantuntija Olli Jylhä

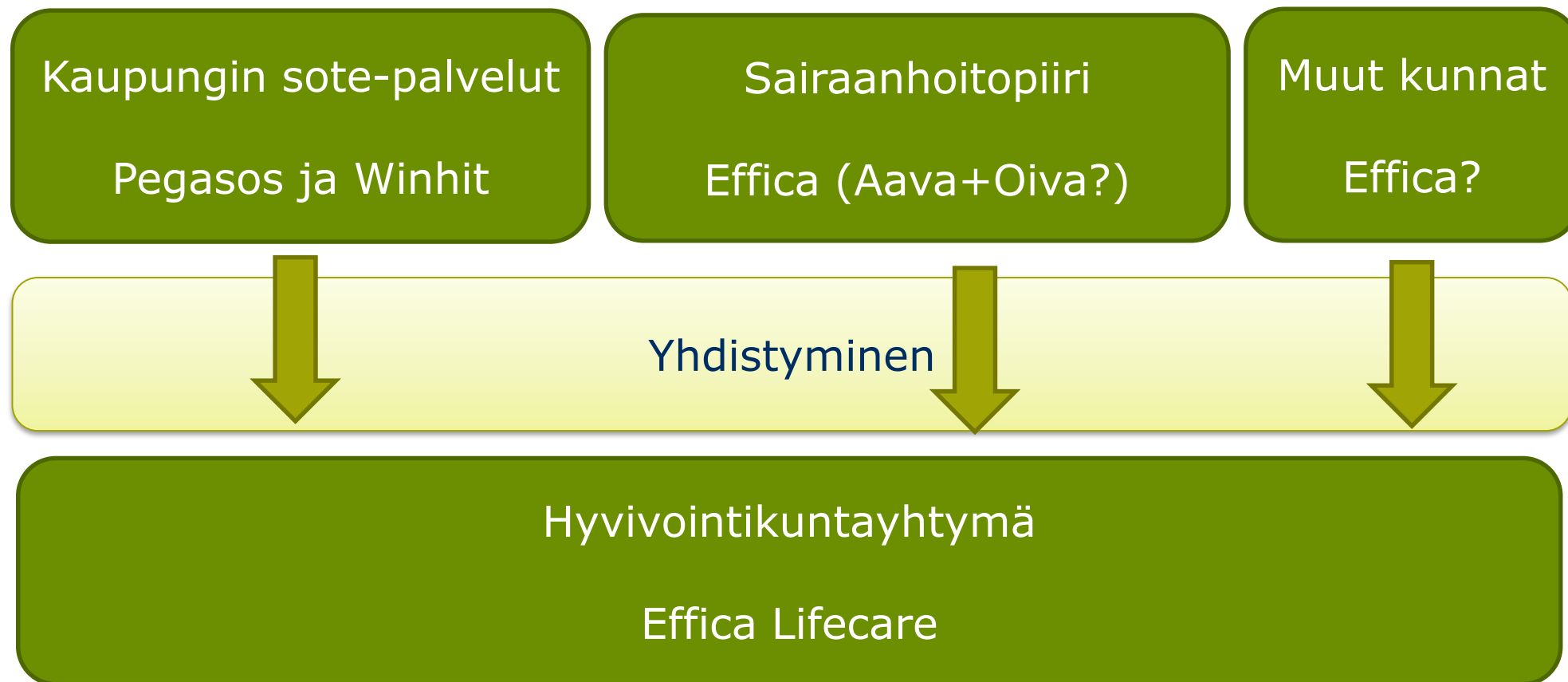
Suorahankintaperusteet (1397/2019)

- Ei ole saatu osallistumishakemuksia tai tarjouksia
 - Vain yksi toimittaja teknisestä tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä
 - Taideteoksen tai taiteellisen esityksen hankkiminen
 - Äärimmäinen kiire
 - Tutkimus, tuotekehittely tai tieteellinen tarkoitus
 - Perushyödykemarkkinoilla noteeratut tuotteet
 - Realisointitilanteet
 - Hankinta suunnittelukilpailun voittajalta
-
- Eriytynyt suorahankintapykälä sote-suorahankinnoissa
 - Aikaisemman palveluhankinnan tai rakennusurakan toisinto (ns. optio)
 - Lisähankinta

KHO:2019:10 (hankintalain 348/2007 mukainen)

- Alueelle oli muodostettu hyvinvointikuntayhtymä
- Hankintayksikkö oli (11.2016) laajentanut käytössään olleen terveydenhuollon potilastietojärjestelmän B:n kaupungin perusterveydenhuollon käyttöön.
- B:n kaupungille eräitä potilastietojärjestelmäpalveluja toimittanut yhtiö C valitti päätöksestä markkinaoikeuteen.
- Markkinaoikeus katsoi, että hankintayksikkö ei ollut esittänyt hankintalain mukaista perustetta suorahankintapäätökselle.
- Markkinaoikeus kumosi hankintayksikön suorahankintapäätöksen ja kielsi hankintayksikköä tekemästä 200 000 euron sakon uhalla hankintasopimusta tai panemasta sitä muutoin täytäntöön.
- Hankintayksikkö valitti päätöksestä KHO:n

Järjestelmien yhdistäminen

KHO:2019:10 arvioidut kysymykset

- KHO:ssa ratkaistavat asiat:
 - Onko kyseessä sallittu suora hankinta?
 - Onko kyseessä sallittu lisähankinta ?
 - Onko kyseessä sallittu sopimusmuutos? (huom. vanhan lain mukainen)

KHO:2019:10 Suorahankintaperusteet

- Äärimmäinen kiire:
 - Mahdollinen sote-uudistus ja sen toteutusaikataulun epävarmuus ei täytä vaatimusta riippumattomasta, ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneesta äärimmäisestä kiireestä.
- Vain yksi toimittaja pystyy toteuttamaan:
 - Hankintayksikkö ei ole pystynyt perustelemaan miksi pystyttäisiin toteuttamaan vain valitulla potilastietojärjestelmällä
- Tekninen syy. Järjestelmien välisten rajapintojen puuttuminen:
 - Ei esiteitä useamman järjestelmän käyttämiselle. Rajapintojen toteuttaminen teknisesti mahdollista.

KHO:2019:10 Lisähankinta tai sallittu sopimusmuutos

- Lisähankinta:
 - Ei täytä vaatimuksia. Kyseessä ei ole ennalta arvaamaton tilanne vaan hankintayksikön itse päättämä yhdistyminen.
- Sopimusmuutos:
 - Koska kyseessä vanhan lain aikainen, arvioitiin EUT oikeuskäytännön perusteella
 - Ei voitu pitää myöskään sallittuna sopimuksen muuttamisena, koska soveltamisala kasvaa olennaisesti.
- Lopputulos: MAO:n päätös ei muuttunut

MAO:311/19 Asian taustaa

- Kyseessä edeltävän tapauksen liittyvä tapaus
- Yhtiö C on vaatinut että MAO tuomitsee asetetun 200.000 euron määräisen uhkasakon maksettavaksi ja uuden uhkasakon
- Perustelu:
 - Hankintayksikkö ei ole toteuttanut MAO:n päätöstä
 - Hankintayksikön olisi tullut aloittaa hankinnan kilpailuttaminen vaikka HY valitti asiasta korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

MAO:311/19 Arvioita asia

- Asiassa ei ole käynyt ilmi, että hankintayksikkö olisi tehnyt hankintasopimuksia nimenomaisesti edellä mainitun markkinaoikeuden päätöksellä asetetun kiellon vastaisesti.
- MAO arvioi onko hankintayksikkö kuitenkin tosiasiallisesti lähtenyt toteuttamaan hankintasopimusta:
 1. MAO:n päätöksen jälkeen
 2. KHO:n päätöksen jälkeen

MAO:311/19 onko toteutettu MAO:n päätöksen jälkeen?

- Tilausvahvistuksen mukaan väliaikainen sopimus on ollut voimassa markkinaoikeuden päätöksen antamiseen saakka.
- Ei mainintaa voimassa olosta KHO:n käsittelyn ajan.
- HY ei ole tehty kirjallista sopimusta tai tilausvahvistusta väliaikaisesta sopimuksesta KHO:n käsittelyn ajaksi.

Kuitenkin

- Hankintayksikkö on valituksessaan ilmoittanut, että järjestelmä hoidetaan väliaikaisella sopimuksella KHO:n käsittelyn ajan. HY on myöhemmin täydentänyt valitustaan vaatimalla MAO:n päätöksen täytäntöönpanon väliaikaista kieltämistä.
- KHO ei ole antanut HY:n täytäntöönpanokieltoa koskevan hakemuksen johdosta erillistä päätöstä.
- MAO: Edellä mainittujen perusteiden johdosta voidaan katsoa, että KHO:n käsittelyn aikaisessa järjestelyssä on kyse väliaikaisesta järjestelystä.

MAO:311/19 Väliaikainen järjestely KHO käsittelyn ajaksi

- Markkinaoikeus toteaa, että hankintalaissa ei ole säädetty väliaikaisten järjestelyjen toteuttamisesta sinä aikana, kun korkein hallinto-oikeus käsittelee markkinaoikeuden päätöksestä tehtyä valitusta.
- Markkinaoikeus tulkitsi kuitenkin, ettei sanotusta ole katsottava johtuvan, etteikö väliaikaisten järjestelyjen toteuttamista myös sinä aikana, kun korkein hallinto-oikeus käsittelee markkinaoikeuden päätöksestä tehtyä valitusta, olisi pidettävä mahdollisena.

MAO:311/19 onko toteutettu KHO:n päätöksen jälkeen?

- Hankintayksikkö on liittynyt UNA Oy:hyn joka valmistelee yhteisen potilastietojärjestelmän kilpailutusta (käyttöön 2022-2023)
- MAO: aikataulua ei voida pitää perusteettoman pitkänä, kun otetaan huomioon kyseisen kilpailutuksen luonne ja laajuus sekä se, että yhteishankinta peruuntuu tai lykkääntyy oleellisesti, hankintayksikkö ryhtyy valmistelemaan omaa hankintaa.
- Päätöksestä valittu KHO:n

Aikajana

Ex-ante
ilmoitus
11/2016

väliaikainen
sopimus
5/2017

MAO
päätös
12/2017

KHO
päätös
1/2019

Päätös
toteuttaa
UNA:n
kautta
2/2019

MAO
Päätös
6/2019

KHO
käsittely
(kesken)

Una
2022-
2023?

hankinnat.fi
upphandling.fi

Ennakkoratkaisupyyntö yhteistoiminnasta

Johtava lakimies Katariina Huikko

KHO:2019:52, tausta 1/2

- Kaupungin A perusturvalautakunnan päätös 4.5.2015
 - » vammaisten henkilöiden kuljetukset työ- ja päivätoimintayksiköihin toteutetaan kaupungin omana kuljetuksena
 - » kuljetukset suorittaa X Oy, joka on kaupungin kokonaan omistama osakeyhtiö
- Sote yhteistoimintasopimus (A, B, C)
 - » A vastuukunta (siirretty järjestämisvastuu)

KHO:2019:52, tausta 2/2

- Kaupunki ei kilpailuttanut ko. hankintaa, sillä kaupungin mukaan kysymyksessä on hankinta sen määräysvallassa olevalta X Oy:ltä (sidosyksikkö)
 - » X Oy:n antaman tarjouksen perusteella ostettavien kuljetuspalvelujen arvonlisäveroton kokonaisarvo on noin 600 000 euroa
- KHO:ssa kysymys siitä, onko vammaisten henkilöiden kuljetusten ostaminen X Oy:ltä vuoden 2004 hankintadirektiivissä tarkoitettu julkisia hankintoja koskeva sopimus, joka olisi tullut kilpailuttaa.
- MAO:50/17, ks. myös KHO:2019:53

Kysymys 1: Mistä järjestelyssä on kysymys?

- Soveltamisalan ulkopuolella oleva toimivallan siirto?

- Kilpailuttamisvelvoitteen ulkopuolella oleva horisontaalinen yhteistyö?

- Jokin kolmas vaihtoehto?

Kysymykset 2 ja 3: Hankintayksikköasema + sidosyksikön käyttäminen?

- Jos kyseessä on soveltamisalan ulkopuolella oleva toimivallan siirto:
 - » pidetäänkö toimivallan siirron jälkeisissä hankinnoissa hankintayksikkönä toimivallan saanutta viranomasta ja
 - » voiko tämä viranomaisen muiden kuntien sille siirtämän toimivallan nojalla vastuukuntana hankkia omalta sidosyksiköltään kilpailuttamatta palveluita myös siltä osin kuin palvelujen hankkiminen ilman vastuukuntarakennetta olisi kuulunut toimivallan siirtäneille kunnille niiden omana tehtävänä?
- Jos kyseessä on hankintasopimus, joka jää soveltamisalan ulkopuolelle edellyttäen että horisontaalisen yhteistyön edellytykset täyttyvät:
 - » voivatko yhteistoiminnassa mukana olevat kunnat hankkia kilpailuttamatta palveluita yhdeltä yhteistyössä mukana olevalta kunnalta, joka on hankkinut ne kilpailuttamatta omalta sidosyksiköltään?

Kysymys 4: Sidosyksikön ulosmyynnin laskenta?

- Arvioitaessa, harjoittaako yhtiö pääosaa toiminnastaan yhtiössä määräysvaltaa käyttävän kunnan hyväksi
- otetaanko kuntaan kohdistuvaa liikevaihtoa laskettaessa huomioon kunnan omistaman yhtiön liikevaihto, joka kertyy yhtiölle kunnan palvelusopimusasetuksen mukaisena toimivaltaisena viranomaisena järjestämästä liikenteestä?

Joulun To do -lista

Joko sinulla on nämä hankittuna?

- Joulukortit (22321000-6) ja joulumerkit (22411000-4)
- Joulukuusen valaisinsarjat (31522000-1)
- Lahjat ja palkinnot (18530000-3) ?

